

Andrej Inkret

IN STOLETJE BO ZARDELO. PRIMER KOCBEK

Režiser **Matjaž Berger**

Anton Podbevšek Teater

No15

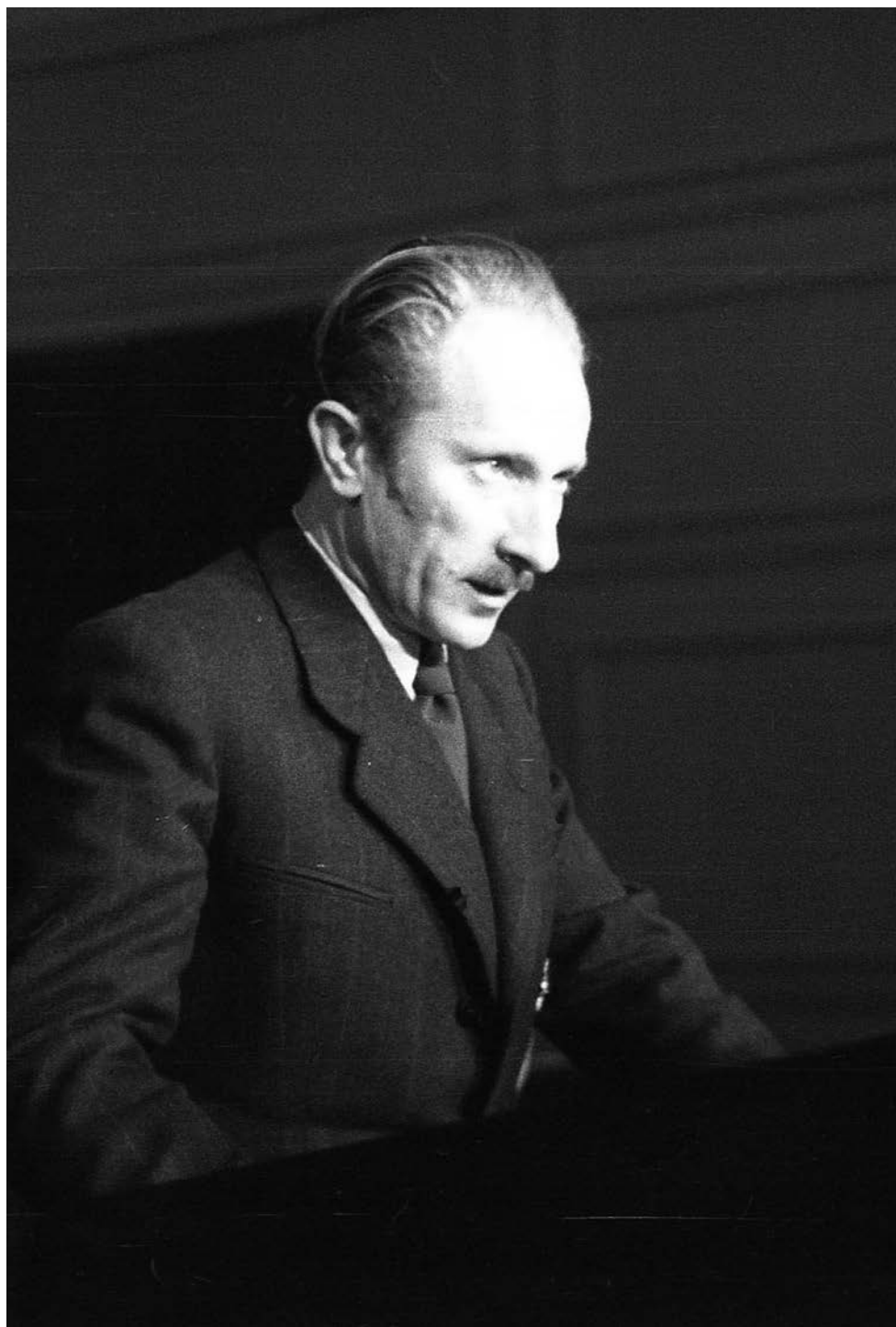

Anton Podbevšek Teater
No15

KOPRODUKCIJA Anton Podbevšek Teater in SNG Nova Gorica; v sodelovanju s Cankarjevim domom, Ljubljana,
in Galerijo Božidar Jakac, Kostanjevica na Krki

KAZALO

- 6 Zasedba
- 8 Eva Mahkovic
Pogovor z Matjažem Bergerjem
**Edvard Kocbek, intelektualec,
ki je badioujevsko nase vzel 20. stoletje**
- 18 Aleš Gabrič
Premišljevanje o Kocbeku
- 24 **Odlomki iz besedil Alaina Badiouja**
Uredil Matjaž Berger
- 30 Nagrade
Ivo Barišič
Marjuta Slamič
Radoš Bolčina
Anuša Kodelja
- 34 SNG Nova Gorica

Andrej Inkret

IN STOLETJE BO ZARDELO. PRIMER KOCBEK

2021

Krstna uprizoritev

Režiser **Matjaž Berger**

Avtorja priredbe **Eva Mahkovic** in **Matjaž Berger**

Avtor glasbe **Duo Silence**

Koreograf **Gregor Luštek**

Scenografa **Simon Žižek** in **Matjaž Berger**

Oblikovalci videa **Iztok H. Šuc**, **Gašper Vovk** in **Gašper Brezovar**

Kostumografa **Peter Movrin** in **Metod Črešnar**

Lektorica **Živa Čebulj**

Asistentka kostumografov **Nataša Recer**

Tehnično osebje SNG Nova Gorica

Vodja predstave **Kaja Trkman**

Tehnični vodja **Aleksander Blažica**

Oblikovalci zvoka in videa **Matej Čelik**, **Vladimir Hmeljak** in **Stojan Nemec**

Oblikovalec svetlobe **Samo Oblokar**

Lučna mojstra **Marko Polanc** in **Renato Stergulc**

Rekviziterja **Damijan Klanjšček** in **Gorazd Prinčič**

Frizerki in maskerki **Katarina Laharnar** in **Hermína Kokaš**

Garderoberki **Jana Jakopič** in **Mojca Makarovič**

Odrski mojster **Stiško Marinič**

Odrski tehniki **Dean Petrovič**, **Bogdan Repič** in **Dominik Špacapan**

Vrviščarja **Damir Ipavec** in **Ambrož Jakopič**

Odrski delavec **Jurij Modic**

Mojster krojač **Robert Žikovič**

Šivilji **Marinka Colja** in **Tatjana Kolenc**

Mizarja **Mark Mattiazzi** in **Marko Mladovan**

Predstava nima odmora.

Koprodukcija

Anton Podbevšek Teater

Sezona 2021, uprizoritev 2

Premiera 23. maja 2021 v Galeriji Božidar Jakac, Kostanjevica na Krki

Slovensko narodno gledališče Nova Gorica

Sezona 2021/2022, uprizoritev 2

Premiera 11. novembra 2021 na velikem odru SNG Nova Gorica

V sodelovanju

Cankarjev dom, Ljubljana

Galerija Božidar Jakac, Kostanjevica na Krki

Borut Doljšak

Peter Harl

Anuša Kodelja / Barbara Ribnikar

Matija Rupel

Mario Dragojević

Vitorija Zdovc

Timotej Novakovič

Gregor Podričnik

Lovro Zafred

Gregor Čušin

Pavle Ravnohrib

Janez Hočevnar

Gal Žižek

Eva Mahkovic

EDVARD KOCBEK, INTELEKTUALEC, KI JE BADIOUJEVSKO NASE VZEL 20. STOLETJE

Pogovor z Matjažem Bergerjem

Kje se je rodila ideja za študij te kontroverzne figure, Edvarda Kocbeka?

Kocbeka sem začel prebirati že med študijem filozofije v okviru predmeta Estetika, ki ga je predaval dr. Lev Kreft. Med drugim je bila ena od tem Edvard Kocbek. Takrat sem verjetno najprej prebral *Strah in pogum*, še od prej pa mi je v spominu ostala *Tovarišija*, Kocbekov dnevnik iz časov partizanstva, ki sem ga prebral že med služenjem vojaškega roka. V takratnih okoliščinah je bila *Tovarišija* odličen sopotnik, takoj sem videl, da gre v bistvu za vojni roman. (Mislim, da je *Tovarišijo* kasneje Marcel Štefančič, jr. označil za enega najboljših vojnih romanov o drugi svetovni vojni na splošno.) Fasciniralo pa me je tudi, da je Kocbek v teh okoliščinah sploh pisal dnevnike. To so premišljeni zapisi, ki jih je strukturiral za dva, tri dni nazaj. Pisal je v dve beležki, v eno je zapisoval neposredno dogodke, v drugo pa svoja razmišljanja, občutenja, refleksijo ... A če se vrneva na Estetiko: *Strah in pogum* je Kreft v smislu slovenske estetike označil kot absolutni novum. Ne samo da gre za prelom z realizmom, s socialnim realizmom, gre tudi za prelom v načinu ubesedovanja, v etiki. *Strah in pogum* je besedilo, ki ga v predstavi nimam, delo je omenjeno samo kot razlog, zaradi katerega je bil Kocbek poklican z obeh političnih mest, ki jih je zasedal. Gre za popolnoma posebno pisavo, ki je v slovenski literaturi redka, to je pisava, ki je po eni strani sublimna, fragilna, visoka, po drugi strani na etični ravni seže do fenomena, ki so mu ga kasneje očitali kot etični relativizem. Že tedaj sem si zamislil, da se bom s 'fenomenom Kocbek' nekoč, ko bom imel širši uvid, resneje ukvarjal. Takrat sploh še nisem vedel, da se bom ukvarjal z gledališčem. Ko sem v Novem mestu prevzel APT, sem se odločil, da bo ena od sezon posvečena Kocbeku. Medtem je Andrej Inkret leta 2011 napisal Kocbekovo biografijo *In stoletje bo zardelo*. Bral sem jo med prvomajskimi prazniki na Hvaru. Fasciniran sem bil nad bogastvom vsega, kar je Inkret zbral; nad naracijo, ki jo je vzpostavil, čeprav v delu kar dominira moment Kocbekovega izključevanja in končne izključenosti (temu sem sam v predstavi določil popolnoma drugo kodifikacijo). Inkreta sem takrat tudi poklical. Naprej je mislil, da je kaj narobe, prav rekel je: *Ali sem kaj narobe napisal?* In jaz: *Ne, imam samo nekaj vprašanj*. V knjigi so mesta, ki so ostala implikacija; mesta, iz katerih je mogoče zaznati, da je Inkret o določenih dogodkih vedel več, pa jih ni do konca napisal. O tem sem se želel z njim pogovoriti, vendar so se potem zgodile stvari, minil je čas, potem pa je Andrej žal preminil in je bilo konec. *In stoletje bo zardelo* je po mojem Inkretovo življenjsko delo, to je veliko več kot monografija. Inkret se je s Kocbekom v karieri večkrat srečeval. Pisal je spremne besede za pesniške zbirke, med drugim za *Strah in pogum*.

Sodeloval s prispevkom v gledališkem listu SMG, ko je Janez Pipan leta 1984 režiral *Strah in pogum*. Skratka, to je bil njegov avtor. Seveda pa je bila zame fascinantna tudi kontroverznost figure Edvarda Kocbeka, če si ga v osemdesetih omenil, si dobil s strani določenih javnosti bolj ali manj odkrito priporočilo: *Pusti tega Kocbeka pri miru, z njim je neka težava*. Na nek način je še zmeraj tako. Določeni prevneti komunisti so zatrjevali, da Kocbek sodeluje z emigracijo. Res je, da je proti koncu svojega življenja skušal pojasniti status žrtev pobojev. S tem povezani ljudje so nanj naslavljali pisma ali se skušali z njim srečevati, da bi mu poročali o zločinih. Ampak zato še ni bil kolaboracionist ali participativni izdajalec ali kaj podobnega. Nasprotno, za Kocbeka sta bili izdaja in kolaboracija katastrofa, velika katastrofa. Vsi ti vektorji so me pripeljali do odločitve za inscenacijo. Po *In stoletje bo zardelo* ali pa po *Tovarišiji* bi bilo fantastično posneti tudi film. Vojni film je pri nas zelo kodiran, prešit z logiko, ki je bila dominantna v nekem obdobju, v jugoslovanski kinematografiji, ki je bila žargon časa. Če bi se filmsko avtorsko lotili *Tovarišije* in *Listine*, bi morda prišli že zakodiranim elementom, kako se interpretira druga svetovna vojna, bistveno bližje. Žanr bi bilo treba na novo vzpostaviti oziroma na novo izumiti.

Material za uprizoritev sva nabirala iz Inkreta in *Tovarišije*. Že zgodaj si se odločil, da bo tudi predstava dvodelne narave: gre za prepletanje vojnega romana in izkopenine dogodkov in komentarjev na »fenomen Kocbek«.

V Inkretovi zgodbi je ogromno opomb in navedkov iz *Tovarišije* in *Listine*. Oba dnevnika (po tem pa naposled tudi *Strah in pogum*) dobro pričata, kako so se ti isti ljudje, ki so v opisanih dogodkih sodelovali, želeli predstavljati, kako so ga cenzurirali. Z namenom sem se odločil uprizoriti večji kos *Tovarišije*, da bi videli, kaj tam notri sploh piše, kaj je Kocbek v resnici rekel – o klerikalizmu, o beli gardi, o izdajstvu, o partizanstvu, o zavezi, o uporu, o tem, da je treba slovenskega človeka in slovensko mentaliteto v bistvu revolucionirati. Zato se mi zdi celo nenavadno, da je *Tovarišija* leta 1949 sploh izšla. Očitno je, da jo je moral Kocbek po naročilu določenih ljudi, ki so notri omenjeni (Kidrič, Vidmar, Brecelj, Kraigher), močno cenzurirati, pa je še vedno dovolj subverzivna. Res nenavadno, da je ta dnevnik, tudi v tej reducirani obliki, takrat sploh izšel.

Odločitev za uprizoritev na prostem, uprizoritev, ki je v osnovni postavitvi pravzaprav site-specific, pred gledalce v prvem delu prinese elemente, atmosfero prej omenjenega vojnega filma. Predstavo sem gledala pozno spomladi. Ob ogledu velik vtis naredi tudi realno minevanje časa. Po mladostnem obdobju in partizanstvu *Tovarišije* gledamo sončni zahod. Ko se začne spuščati mrak, se vrnemo v civilizacijo. Druge vizualije, drugi kostumi, druga tema.

Kot Novomeščan večkrat grem na Bazo 20. Obisk te fantastične, utopične krajinske arhitekture bi priporočil vsakomur. Hišice sredi pragozda, strahovit sistem, načrt, kako se upreti okupatorju. In to je Baza 20, pred tem jih je bilo že 19 drugih. Postelje v Bazi 20 so še vedno

tam in so označene. Piše, tukaj je ležal Josip Vidmar, tukaj Kocbek. Ob odločitvi za uprizarjanje *Tovarišije* je bilo bistveno, da gremo ven, saj so tudi protagonisti naše uprizoritve v tem obdobju živeli zunaj. Živel so v gozdu. Dokler so bili vsi partizani v gozdu, dokler je med njimi vladala socialna enakost, je njihova tovarišija funkcionirala. Ko so šli v urbano okolje, kjer so prišli v stik z denarjem, z nepremičninami, s civilizacijo, so se njihovi odnosi popolnoma porušili. Tudi na odru v Novi Gorici se bomo poskušali približati eksterierju: listje, mikrofoni in dva ekrana, na njiju pa videogram v obliki mikrofilmov iz bunkerjev.

Pomembna je bila tudi odločitev za zelo mlado zasedbo in odločitev za dva Kocbeka.

Ideja upora je nastala v ljudeh, ki so bili mladi. Pred drugo svetovno vojno je bil Kocbek mladič. Kidrič, Kardelj, Vidmar, to so bili v tem obdobju mladi ljudje. Zato sem želel predstavo zgraditi z mlado generacijo, ki je morala seveda zelo resno poseči po študiju obdobja. Pet protagonistov iz enega letnika AGRFT: Borut, Anuša, Lovro, Gregor in Timotej, ob njih pa še Mario in Tori, ki so aktivno vstopili v študij Kocbeka. Na vaje sem pripeljal dr. Aleša Gabriča, ki je imel več predavanj. Z vodiči smo obiskali Kočevski rog, da so igralci videli, kaj to je; kako je to bilo. Želel sem, da o Kocbeku pridobijo novo izobrazbo. Anuša je odlično rekonstruirala lik žene Zdravke, ki v naši interpretaciji Kocbeku predstavlja oporni steber za vse možne intelektualne pretrese. Z Borutom sem sodeloval že pri uprizoritvi Claudelove *Talke*, že takrat sem ga videl kot mladega Kocbeka. Takrat še nisem vedel, da bo imel tudi naslednika, ki je zdaj Peter Harl. Srečo sem imel tudi z likoma, ki ju reprezentira Matija Rupel. To je zelo eleganten in decenten igralec. Dva tako različna lika, kot sta Boris Kidrič in Pino Mlakar, je fascinantno upodobil.

Pri prvem delu predstave se mi zdi ključen tudi gibalni aspekt.

Zdelo se mi je nujno, da je mladi Kocbek neukročen in Borut je dejansko igralec, ki ob prehodu v prostor ponudi strahovit razpon. Kocbek je bil že iz dijaških let zelo tesen prijatelj Pina Mlakarja, zato sem za koreografijo angažiral Gregorja Luštko, ki je njegov velik poznavalec in je specialist zanj. Iz *Tovarišije* in *Listine* lahko razberemo informacije o Kocbekovi dobri telesni pripravljenosti. Kadar se je morala skupina premikati in bežati na kakšno točko ali hrib, ni nikoli padel skupaj, kot se je pogosto dogajalo nekaterim članov tovarišije.

Peter Harl, ki lik Kocbeka prevzame ob vrnitvi v civilizacijo, je po drugi strani previden, obvladan igralec, ki prinese intelektualen aspekt, drugo bistveno Kocbekovo lastnost.

Harl menda celo prihaja s podobnih koncev kot sam Kocbek. V njegovi prezenci je fantastična protestantskost. V uprizoritvi smo ga zreducirali na izredno decentno telo z zelo jasnim stališčem.

To je Kocbek, ki poskuša v civilizaciji pojasniti, kaj se je zgodilo v ne-civilizaciji. Svoboda, ki naj bi bila anticipirana z osvoboditvijo 1945, je zdaj zaprta, zamrežena, prestreljena. Svobode v obliki, kot jo je sanjal, kot so jo sanjali vsi akterji, take svobode ni. Kocbek se temu prototipu upre z vsemi možnimi variantami. Prav zato menim, da je izjemno subverzivno, da je leta 1949 izšla *Tovarišija*, delo govori o tem, kaj je bilo sedem let prej, *kaj smo delali in kje smo danes*, diahronija je vzpostavljena takoj.

V predstavi je dvojen tudi odnos do prostora, mladi Kocbek svobodno zaseda prostor, odrasli pa začne iskati samotne koticke. Igralci se umikajo v kote, na zid. Anuša vztraja kot steber zavesti, zavetje. Po drugi strani Vidmar preži izza vsakega mikrofona.

Harla smo umikali na rob, ker je Kocbek takrat dejansko bil v kotu. Še vedno pa je bil vsaj v kotu. Ni se zgodilo, kot je predlagal Kardelj: *Vrgli ga bomo v Studenec*, se pravi v Polje, *ali ga bomo pa zaprli*. Še vedno je torej lahko bil vsaj v kotu, kar vseeno priča o njegovi karizmi ...

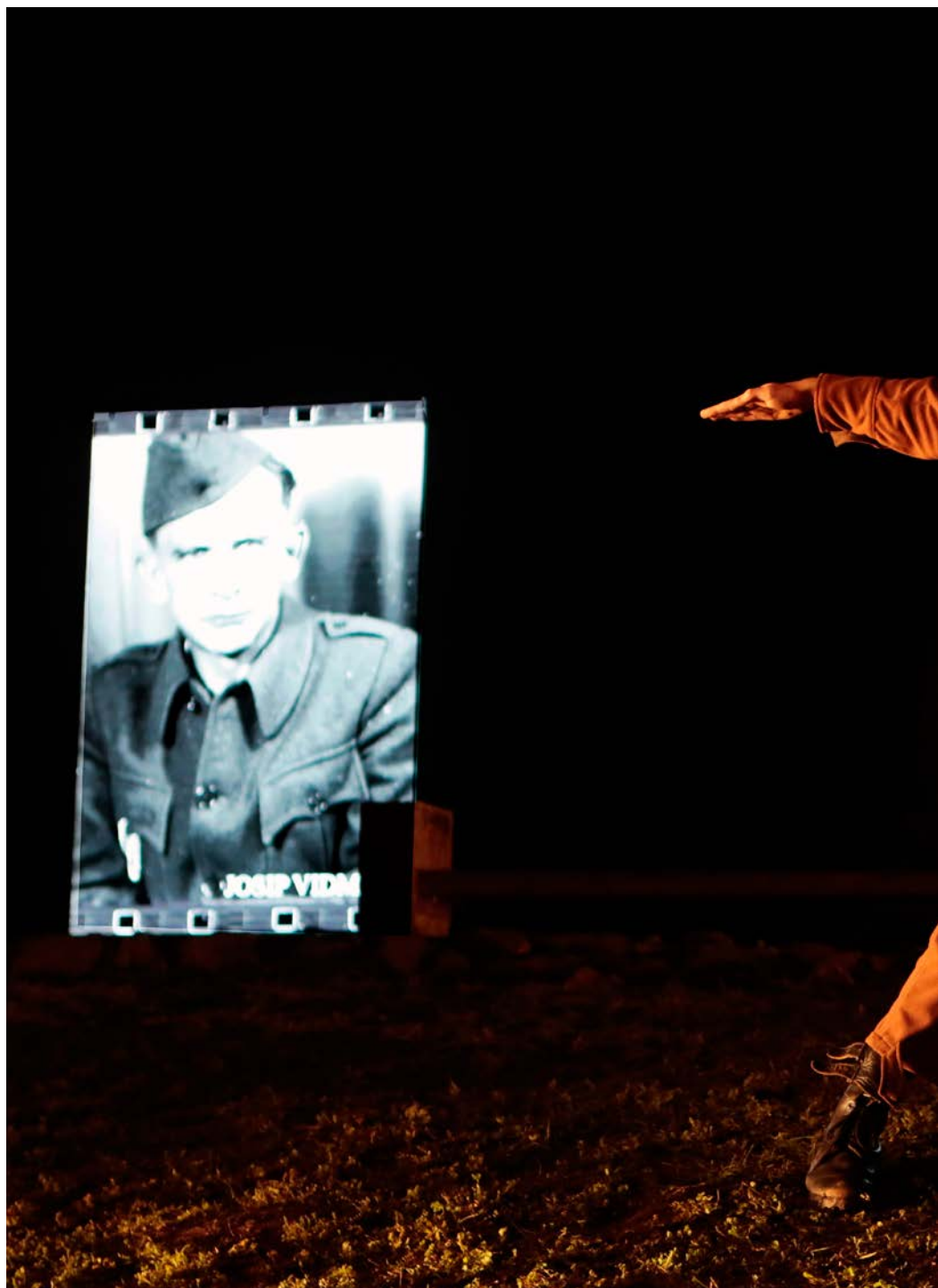
Predstava pa ima tudi tretji del – Kocbekovo poezijo. Na koncu predstave se njegova identiteta razporedi skozi stebre, poezijo interpretira več igralcev, v fokusu je starejša generacija. To je oratorij.

Predstava je v resnici trodelna, prvi del je Gozd, drugi Civilizacija, tretji Kozmos oziroma Poezija. Spomenka Hribar je ob mojih pripravah na uprizoritev rekla nekaj zelo bistvenega, namreč, da je Kocbeka treba kot poesis videti popolnoma drugje kot Kocbeka – delujočega človeka, konec koncev tudi drugače kot Kocbeka – pisca *Tovarišije* in *Listine*. Njegovo specifično krščanstvo se v poeziji preslikava na povsem novo raven, gre za ontično poezijo. To se mi zdi zelo pomembno. Od vsega, kar je bil in kar si je kdo o njem mislil, je ostala njegova vrhunška poezija. *Premišljevanje o Španiji* je fantastičen esej, *Razumnik pred odločitvijo* prav tako. Vprašanja, ki so danes absolutno številka ena, kdo se je uprl okupatorju, kdo je kolaboriral, so tam natančno definirana. In to s strani človeka, ki je bil krščanski socialist. Človeka, ki je pripadal tudi cerkvi, ki pa se ga je takoj otresla. Kar se tiče Kocbekove etike, tudi Inkret piše, kako je ostal do konca zvest verovanju k ideji Osvobodilne fronte kot pluralizma možnih variant, pluralizem mora biti, da ima zadeva več možnih vidikov in interpretacij. Kot bi rekel Badiou, kako od *jaza priti k mi-ju*, ta *mi* pa je pri Kocbeku *Tovarišija*. Kocbek ni zagovarjal strank. Zagovarjal je pluralizem, ki bi ga bilo mogoče izvajati znotraj Osvobodilne fronte. Kot je bilo zastavljeno, pa potem seveda ni bilo tako. In seveda ta njegova *zvestoba*. Utopija Kocbekove zvestobe me posebej fascinira. Njegova zvestoba je morda celo glavna tema, glavna ideja, nekaj, kar prešije vse tri dele predstave: predvojno obdobje, vojno in povojno obdobje in njegovo poezijo. Odločil sem se, da Pavleta Ravnohriba in Gregorja Čušina premaknem samo na poezijo, ki sta jo oba vrhunsko interpretirala.

Glede izpeljave predstave bi poudaril še ... Na neki točki smo si zastavili vprašanje, ali je treba Kocbekovo zgodbo pripeljati do konca, o tem smo se pogovarjali na vajah. Vendar se mi je zdelo, da se je do leta 1952 zgodilo že vse, da so bili vsi elementi za evalvacijo življenja in dela Edvarda Kocbeka do takrat že prisotni. Kocbek se je v 20. stoletju nahajal v središčih svetovnega dogajanja. Bil je v predverju španske državljanske vojne. Bil je v Parizu na svetovni razstavi. S Pinom Mlakarjem je študiral v Berlinu. Med drugo svetovno vojno biti tako blizu Arhimedovi točki upora, to so strahovite zadeve. Kocbek je bil intelektualec, ki je badioujevsko vzel nase 20. stoletje in njegovo skovanko *strast do realnega*. Kar se je dogajalo potem, to je samo še posnetek posnetka.

Je v načrtu obravnava še kakšne velike figure slovenske literature?

Ja, Vitomil Zupan, *Levitan*. Gremo v zapore v Jugoslaviji. V zaporu je človek, ki je bil največji frajer v Sloveniji pred drugo vojno in po njej; človek, ki so ga prav zaradi tega frajerstva zaprli. V *Levitanu* več zveemo o zaporih, o foucaultovskem dispozitivu socialističnega zavora kot o Zupanu. To je tema naslednje raziskave.

Aleš Gabrič

PREMIŠLJEVANJE O KOCBEKU

»Znak današnjega življenja ni več jasnost, ampak splošna in hotena nejasnost. Nedoločnost in neizrazitost nista le naravni spremljevalki življenja, ampak bistveno in zavestno ravnilo človeštva, ki je izgubilo heroičen čut.« Te besede so uvajale Kocbekov prispevek *Premišljevanje o Španiji* iz leta 1937, ki je spodbudil vihar v katoliških cerkvenih in političnih elitah na Slovenskem, med katoliškimi intelektualci pa vendarle sprožil tudi vprašanje o lastnem jazu, lastnem odnosu do stvarnosti in do razburkanega političnega ozračja v Evropi. Slednje je vse bolj nakazovalo grozovitosti, ki naj bi jih povzročila napovedujoča se svetovna vojna. Poziv somišljenikom pa je bil v vrstah slepih in poslušnih sledilcev brezprizivnih dogem obsojen na propad. V njem je namreč opozoril, da če kot kristjani nikakor ne morejo odobravati rdečega terorja, prav tako ne smejo molčati ob belem terorju, ki ga je v Španiji sprožila stran, ki se je oklicala za braniteljico krščanskih vrednot. Kocbek pa je zagovarjal (le) načelo, da morajo pravila igre veljati za vse enako, za tiste, s katerimi se ne strinjamo, in za nas same.

V ozračju razraščajoče se politične napetosti in rožljanja z orožjem je Kocbek srečeval nove izzive, s kakršnimi se v letih izoblikovanja svetovnega nazora še ni soočal in ki so ga prepeljali v nove vloge, o kakršnih pred tem še ni razmišljal. Leta 1904 se je rodil v tradicionalni katoliški družini in po opravljeni maturi na gimnaziji v Mariboru poslanstvo najprej videl v duhovniškem poklicu. Zgodaj se je vključil v mlajši katoliški krog, ki ga je intrigirala krščanska socialna misel, motila pa okostenelost in dogmatizem, zato je leta 1927 zapustil bogoslovje. V Ljubljani se je vpisal na romanistiko in se na študijskih poteh po Franciji in Nemčiji seznanjal s tamkajšnjimi duhovnimi tokovi, zlasti pa sta ga pritegovala francoski personalizem in eksistencializem. Že v študentskih letih je začel objavljati pesmi, nato še eseje, ko je bil gimnazijski profesor, pa je že bil priznan literat. Preden je 2. svetovna vojna v svoj vrtinec vsrkala še Jugoslavijo, je bil Kocbek že uveljavljen pesnik, esejist, prevajalec, srednješolski profesor, urednik in mislec, začetek vojne na slovenskih tleh pa ga je postavil še pred kočljivo dilemo, da se aktivno vključi v politiko. Za sicer nikoli napisano avtobiografijo je omenil, da bi morala biti sestavljena iz dveh delov. Prvi, ki bi opisoval čas do partizanstva, bi bil »vprašanje«, drugi, leta odporništva in partizanstva, pa njegov samoumevni »odgovor«.

Kocbekova odločitev za odporništvo je bila takojšnja, zanjo ni potreboval niti pozivov komunistov, ki so nato monopolizirali uporniško voljo, niti poziva tedaj najbolj uveljavljenega slovenskega pesnika Otona Župančiča, ki je s pesmijo *Veš, poet, svoj dolg?* kulturnikom nakazal, kje je njihovo pravo mesto v boju za obstoj slovenskega naroda. Dotlej je bil že vaje zvesto slediti svojim nazorom, kot gimnazijski profesor prisluhniti in z nasveti pomagati manj izkušenim, se kot intelektualec ozirati h krivicam, ki so se dogajale po svetu, in se nanje odzivati v skladu s svojim socialnim čutom, kot pesnik in esejist s prefinjenim občutkom in natančnim opazovanjem ponazoriti posameznikovo mesto v odnosu do okolja in do zvestobe samemu sebi ter kot kristjan oproščati in ne izkazovati sovražnosti do tistih, ki so mu storili krivico. Ko je v letih vojne stopil v novo vlogo, v vlogo politika, je zašel na neznano polje, na katerem se ni najbolje znašel, saj je preveč naivno zaupal besedam tovarišev, s katerimi je združil moči v veličastnem odporniškem poglavju slovenskega naroda. Poprej omenjene vrednote izobraženca niso sodile v svet političnega spletkarstva, ki so ga komunistični voditelji izkoristili za vzpon na oblast, pri tem pa poteptali načela do zvestobe samemu sebi, do pravičnosti, gradnje novega sveta enakosti in odpuščanja tistim, ki sta jih »splošna in hotena nejasnost« popeljali na stranpoti zgodovine.

Med vojno je bil Kocbek eden vodilnih krščanskih socialistov v Osvobodilni fronti, ob koncu vojne in leta po njej pa je – pravzaprav edini iz vodstva skupine – trdovratno vztrajal na izhodiščih, ki so ga leta 1941 vodila v odporništvo. Konec vojne leta 1945 ni bil le politični prelom s starim, temveč na Kocbekovo žalost tudi prelom s svetom vrednot, v katere je verjel. V tovarišiji, ki jo je tako vzljubil in vanjo polagal upanje, so preoblikovanje slovenskega narodnega značaja z ustvarjanjem novega lika aktivnega slovenstva – načelo, ki ga je v program Osvobodilne fronte zapisal Kocbek – poteptali z neizprosno željo po pridobitvi totalne oblasti in podreditvi celotne družbe. Za ta cilj so bili pripravljene veličastno zgodbo odporništva onečastiti s prelivanjem krvi tako krivih kot nedolžnih, ki so jim stali na poti. Kocbeku se je stemnilo pred očmi, ko je izvedel za ta in druga nečastna dejanja, a je vztrajal v upanju na streznitev tovarišije, v katero je vstopil leta 1941, in – naivno – čakal, da se bo po normalizaciji razmer slovenski svet obrnil k vredno-

tam, v katerih bo več posluha za avtonomnost vsakega posameznika in socialno pravičnost brez izločanja tistih, ki so se pregrešili ali ki mislijo drugače.

Po prvem pogromu, ki ga je proti Kocbeku sprožila elita organizacije, h kateri se je prišteval kot kristjan, je leta 1952 po izidu novel *Strah in pogum* novi pogrom sprožila organizacija, s katero so ga družile ideje odpornišva in ustvarjanje socialno pravičnejšega sveta. Kocbek še zdaleč ni bil edini slovenski katoliški izobraženec, ki je zaradi zvestobe lastnim načelom trpel pritiske in bil odrivan tako s strani katoliških kot komunističnih veljakov. Ti si niso bili tako nasprotni, ker bi si bili tako različni, temveč ker so si bili v nekaterih pogledih zelo podobni. Osebnosti, ki so glasno zagovarjale svobodo misli, obsojale zlo, ne glede s katere strani prihaja, in ki so etično držo posameznika ocenjevale po njegovem spoštovanju drugače mislečih, niso bile dobrodošle niti na desnem niti na levem bregu slovenskega političnega brezna. Kocbek je bil hkrati sopotnik in soustvarjalec velikih preobratov 20. stoletja, a mu politični prelomi niso zlomili vere v lastne nazore in odločitve. Ni spreminjal poti zaradi menjajočih se tokov, temveč se je z njimi spopadal v pogosto nepremagljivi premočrtni smeri.

Prebiranje knjig, ogled predstav ali filmov o takšni osebnosti spodbuja *premišljevanje* o ljudeh nekoč in danes, ki morajo premagati *strah*, zavedajoč se nevarnosti prihajajočih izzivov, in ohranjati *pogum*, da jih politični viharji ne odpljuskujejo v stran.

ODLOMKI IZ BESEDIL ALAINA BADIOUJA

Uredil Matjaž Berger

1

Etika pomeni v grščini iskanje dobrega »načina bivanja« – modrost delovanja. Stoiki so filozofijo ponavadi primerjali z jajcem: logika je bila jajčna lupina, fizika beljak, etika pa rumenjaki. Hegel vpelje droben razloček med »etiko« in »moralo«. Etično načelo prihrani za neposredno delovanje, moralo pa za reflektirano delovanje. Etični red je v bistvu neposredna odločitev.

2

Iz katere »odločitve« potemtakem izvira proces neke resnice? Imenujemo jo zvestoba. Biti zvest nekemu dogodku pomeni gibati se v situaciji ... tako, da situacijo mislimo kot preizkus »glede na« dogodek. Ta pa seveda zahteva invencijo novega načina bivanja in delovanja v situaciji.

3

Če Zlo obstaja, potem ga je treba misliti, izhajajoč iz Dobrega. Če Dobrega in s tem tudi resnic ne upoštevamo, potem nam preostane le kruta nedolžnost življenja, ki je tostran Dobrega in Zla.

Kajti Zlo ima tri imena:

Zlo kot teror.

Izdaja zvestobe je Zlo, ker v sebi izdamo Nesmrtno, torej tisto, kar smo.

Resnica s totalno močjo je Zlo kot katastrofa.

Zlo je možnost, ki se odpre šele prek srečanja z Dobrim.

4

Sveti Pavel se trdno drži militantnega diskurza slabotnosti, kadar sem slaboten, sem močan. Edina moč deklariranja je v tem, kar deklarira.

Orožje našega bojevanja ima moč, da podira trdnjave. Podiramo razmisleke in vsakršno visokost, ki se dviga proti spoznanju ... Sveti Pavel, Drugo pismo Korinčanom, 4. poglavje, 7. vrstica: »Ta zaklad pa imamo v lončenih posodah, da bi bila ta presežnost moči Božja in ne iz nas.« Zaklad ni nič drugega kot dogodek sam, se pravi nek povsem krhek zgodilo-se-je. Nositi ga je treba ponižno, z neko krhkostjo, ki mi je homogena. Diskurz se mora dovršiti v slabotnosti, ker je v njem sila.

Kdorkoli je subjekt neke resnice (ljubezni, umetnosti, znanosti ali politike), ve, da dejansko nosi nek zaklad, da ga prečka neka neskončna moč. Zgolj od njegove subjektivne slabotnosti je odvisno, ali se bo ta tako krhka resnica še naprej razgrinjala. Lahko bi torej rekli, da jo nosi zgolj v lončeni posodi in dan za dnem potrpežljivo sledi imperativu bdenja nad tem, da je nič ne bi razbilo. Kajti skupaj s posodo in z zakladom, ki ga vsebuje in ki izpuhti v zrak, se razbije tudi on, subjekt, anonimni nosilec, glasnik, tihi junak.

5

Vsak odpor je prelom s tem, kar je. In za tistega, ki se v njem angažira, se vsak prelom začne s prelomom s samim seboj.

Tisti, ki se niso uprli – če pustimo ob strani zavestno kolaboracionistično kliko –, preprosto niso hoteli izreči situacije, niti samim sebi.

V nasprotju s tem, kar pogosto slišimo, ne smemo misliti, da tveganje, ki je dejansko zelo veliko, mnogim prepove, da se uprejo. Nasprotno, ravno ne-mišljenje situacije je tisto, ki prepove tveganje. Ne upreti se pomeni ne misliti. Ne misliti pa pomeni ne tvegati tveganja.

Kot pravi Spinoza, »samo svobodni ljudje so zelo hvaležni eni drugim.«

V predstavi so uporabljene fotografije iz Narodne in univerzitetne knjižnice.

V predstavi je uporabljeno gradivo iz Arhiva Republike Slovenije:

- SI AS 1549, Zbirka fotografij Zgodovinskega arhiva centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije, p. e. I/130, Edvard Kocbek, osebna izkaznica in fotografija.

V predstavi so uporabljene fotografije iz Muzeja novejšje zgodovine:

- Črtomir Škodler, Seja prve slovenske vlade v Prosvetnem domu v Ajdovščini, Ajdovščina, 5. 5. 1945;
- Črtomir Škodler, Drugi z leve Edvard Kocbek, Maribor, 28. 4. 1905;
- Črtomir Škodler, Edvard Kocbek, Ajdovščina, 5. 5. 1945;
- Edi Šelhaus, Edvard Kocbek na svojem domu, 17. 5. 1905;
- France Cerar, Prihod vlade v Ljubljano, Ljubljana, 10. 5. 1945;
- Viktor Kramar, Kongres OF v Ljubljani, Ljubljana, 15. 7. 1945;
- Jože Divjak, Kongres OF v Ljubljani, Ljubljana, 15. 7. 1945;
- Marjan Pfeifer st., Edvard Kocbek na predvolilnem zborovanju v Mariboru, Maribor, 22. 7. 1945;
- Leon Jere, Edvard Kocbek na volišču, Ljubljana, 27. 10. 1946;
- Marjan Pfeifer, Nastop Edvarda Kardelja in Borisa Kidriča v dvorani kina Matica, Ljubljana, 20. 11. 1946;
- Miloš Švabič, III. Kongres LMS, Ljubljana, 12.–15. 4. 1947;
- Miloš Švabič, IV. Kongres LMS, Ljubljana, 5.–8. 4. 1949;
- Fran Milčinski, TN1463_10.

Nagrada

IVO BARIŠIČ

Nagrada tantadruj 2021 za življenjsko delo

Ivo Barišič je nedvomno ena najbolj prepoznavnih primorskih gledaliških osebnosti. V dolgotletni igralski karieri je s svojimi izvirnimi kreacijami in izrazito samosvojo prezenco plemenitil ne samo slovenski gledališki, ampak tudi filmski prostor. Poleg številnih nagrad za posamezne vloge je za obsežen in umetniško presežen igralski opus prejel odličje Marija Vera za življenjsko delo (2013) Združenja dramskih umetnikov Slovenije in nagrado za življenjsko delo Ita Rina (2021) Društva slovenskih avdiovizualnih igralcev.

Na gledališki oder je prvič stopil kot Princ Dobromil leta 1969, ko je novogoriško gledališče postalo profesionalna institucija. In nato je bil skoraj pol stoletja dobri in mili Igralec, eden najbolj ustvarjalnih članov Primorskega dramskega gledališča, ki je spričo izjemnih dosežkov umetniškega ansambla preraslo v institucijo nacionalnega pomena.

»S predanostjo, zanosom in energijo mladeniča, ki v gledališču ni delal, temveč je gledališče živel.« je Ivo Barišič ustvaril več kot 200 gledaliških vlog. Naj so bile male ali velike, vselej so bile lucidne in šarmantne. Blestel je tako v klasičnih kot sodobnih dramah, komedijah in tragedijah, s posebno naklonjenostjo se je soočal z izzivi v eksperimentalnih oziroma raziskovalnih uprizoritvah, nastopil pa je tudi v več kot dvajsetih filmih. Ob markantnih režiserjih različnih generacij in estetik je z žlahtno radovednostjo in odprtostjo za nov gledališki jezik nenehno nadgrajeval in posodabljal svoj način igre. Njegova iskrena in iskriva želja vsakokrat znova ustvariti čim bolj pretanjeno doživeto figuro je z leti postajala vse bolj cenjena in spoštovana.

Ivo Barišič je nedvomno ustvarjalec, brez katerega si podobe prvih petdesetih let profesionalnega novogoriškega gledališča sploh ne moremo zamisliti. Njegovo iskateljstvo, predanost in odprtost za izviren kreativni pristop pa ga uvrščajo med največje primorske umetnike. *(Iz utemeljitve)*

Nagrada

MARJUTA SLAMIČ

*Nagrada tantadruj 2021 za igralsko stvaritev
za vlogo Bogdane v predstavi jerebika, štrudelj, ples pa še kaj
Simone Semenič v režiji Jureta Novaka*

Eno redkih eksplicitno erotičnih besedil domače dramatike na odru učinkuje tudi – in zlasti – po zaslugi kolektivne igre članov Slovenskega mladinskega gledališča in Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica. Izstopa Marjuta Slamič, ki polnokrvno upodobi osrednji lik, Bogdano, gospodinjo v župnišču, ki je že izgubila ljubljeno osebo, a se je ponovno sestavila. Za svojo mizo gosti sovaščanke in sovaščane, je njihova svetovalka in zaupnica, ob čemer gledalec spozna živahno zapletenost kraja in ljudi, ki si kljub vsem ideološkim razprtijam želijo zlasti bližine drugega. Bogdana je samozavestna, strastna, radoživa, obenem pa pomirjena s sabo. Na njenem obrazu vselej poplesuje rahel nasmešek, vedrina kot ljubezen do življenja. In medtem ko v kuhinji pripravlja velike količine hrane za vaško slavo, najde tudi čas, da se v neznosni vročini z največjim užitkom samozadovoljuje. Igralka iz Ajdovščine je kolegice in kolege med vajami tudi popeljala do pravilne izgovarjave narečja, ki uprizoritvi daje avtentičnost in živost. *(Iz utemeljitve)*

Nagrada

RADOŠ BOLČINA

*Nagrada vesna za najboljšo glavno moško vlogo
za vlogo Borisa v filmu *Inventura* v režiji Darka Sinka
na 24. Festivalu slovenskega filma*

Radoš Bolčina se v vlogi Borisa suvereno, z vso svojo igralsko širino in izkušnjami giblje po tanki črti med coenovskim absurdom nevidnega človeka, realizmom in inteligentnim humorjem.
(Iz utemeljitve)

Nagrada

ANUŠA KODELJA

*Nagrada vesna za najboljšo stransko žensko vlogo
za vlogo Nine v filmu Prasic, slabšalni izraz za žensko
v režiji Tijane Zinajić na 24. Festivalu slovenskega filma*

Anuša Kodelja nas v vlogi Nine popolnoma očara s svojo svežino, razigrano drznostjo in izjemnim občutkom za humor. Postane naša »bestička«, sorodna duša, s katero bi odšli na konec sveta – ali pa vsaj do Berlina. *(Iz utemeljitve)*

KONTAKTI

CONTACTS

Slovensko narodno gledališče Nova Gorica

Slovene National Theatre Nova Gorica

Trg Edvarda Kardelja 5, 5000 Nova Gorica,

Slovenija / *Slovenia*

t +386 5 335 22 00, f +386 5 302 12 70

info@sng-ng.si, www.sng-ng.si

Direktorica / *General Manager*

Mirjam Drnovšček

mirjam.drnovscek@sng-ng.si

+386 5 335 22 10

Poslovna sekretarka / *Business Secretary*

Barbara Skorjanc

barbara.skorjanc@sng-ng.si

+386 5 335 22 10

Dramaturginji / *Dramaturgs*

mag. Ana Kržišnik Blažica

ana.krzisnik@sng-ng.si

+386 5 335 22 15 in / *and*

Martina Mrhar

martina.mrhar@sng-ng.si

+386 5 335 22 01

Lektorica / *Language Consultant*

Anja Pišot

anja.pisot@sng-ng.si

+386 5 335 22 18

Dramaturginja in vodja AMO /

Dramaturg and Chief of AMO

Tereza Gregorič

tereza.gregoric@sng-ng.si

+386 5 335 22 02

Odnosi z javnostjo / *Publicity Manager*

Metka Sulič

odnosizjavnostjo@sng-ng.si

+386 5 335 22 50

Organizatorica / *Organizer*

mag. Barbara Simčič Veličkov

organizacija@sng-ng.si

+386 5 335 22 04

Vodja računovodstva / *Chief Accountant*

Neža Lango

neza.lango@sng-ng.si

+386 5 335 22 07

Tehnični vodja / *Technical Director*

Aleksander Blažica

aleksander.blazica@sng-ng.si

+386 5 335 22 14

Blagajna / Box Office

t +386 5 335 22 47, e blagajna@sng-ng.si

vsak delavnik / *workdays* 10.00–12.00 in / *and*
15.00–17.00

ter uro pred pričetkom predstav /

and an hour before each performance

Spletna prodaja / Online ticket purchase

sng-ng.kupikarto.si

Dejavnost gledališča financira Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.
Del spremljevalnega programa sofinancira Mestna občina Nova Gorica.

Svet SNG Nova Gorica / Council SNT Nova Gorica

Robert Gajser (predsednik / *president*), Klavdija Figelj (podpredsednica / *vice president*), Martina Mrhar, Damjana Pavlica, Marjan Zahar

Strokovni svet SNG Nova Gorica / Expert Council SNT Nova Gorica

Andrejka Markočič Šušmelj (predsednica / *president*), Tereza Gregorič (podpredsednica / *vice president*), mag. Alida Bevk, Igor Komel, Matija Rupel, Aleš Valič

GO! 2025
Nova Gorica • Gorizia

Kandidatura za **EPK 2025**
Candidatura a **CEC 2025**
ECOC 2025 Candidacy

Sponzor

Medijska sponzorja

Gledališki list

SNG Nova Gorica, sezona 2021/2022, številka 2
Izdajatelj SNG Nova Gorica, predstavnica Mirjam Drnovšček
Urednica mag. Ana Kržišnik Blažica
Uredništvo Tereza Gregorič in Martina Mrhar
Lektorica Anja Pišot

Fotografi Barbara Čeferin, Marjan Pfeifer (str. 4), Foto atelje Pavšič Zavadlav (str. 30), Peter Uhan (str. 31), Gregor Božič (str. 32) in Saša Huzjak (str. 33)
Oblikovalec Andraž Filač
Oblikovalka (za ATP) Eva Mlinar

Naklada 500
Tisk A-media
SNG Nova Gorica ISSN 1581-9884
Cena publikacije 2 evra.

Anton Podbevšek Tectec
No15